

Міністерство освіти і науки України

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

Кафедра економічної теорії та економічних методів управління

Декан економічного факультету

Віталій ДЯЧЕК

26" СЕРПНЯ 2025 р.

Робоча програма навчальної дисципліни

Еволюційна економіка

(назва навчальної дисципліни)

рівень вищої освіти Третій (освітньо-науковий) рівень вищої освіти

галузь знань 05 Соціальні та поведінкові науки
(шифр і назва)

спеціальність 051 Економіка
(шифр і назва)

освітня програма Еволюційна економіка
(шифр і назва)

спеціалізація _____

вид дисципліни Вибіркова
(обов'язкова / за вибором)

факультет Економічний

2025 / 2026 навчальний рік

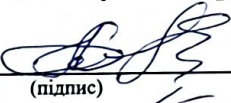
Програму рекомендовано до затвердження вченою радою економічного факультету “ 26 ” серпня 2025 року, протокол № 18

РОЗРОБНИК ПРОГРАМИ: Олег ЯРЕМЕНКО, доктор економічних наук, доцент, професор закладу вищої освіти кафедри економічної теорії та економічних методів управління

Програму схвалено на засіданні кафедри економічної теорії та економічних методів управління

Протокол від “26 ” серпня 2025 року № 2

В. о. завідувача кафедри економічної теорії та економічних методів управління

 Андрій ГРИЩЕНКО
(підпис) (прізвище та ініціали)

Програму погоджено з гарантом освітньої програми (керівником проектної групи)
Еволюційна економіка
назва освітньої програми

Гарант проектної групи (керівник проектної групи)

 Володимир СОБОЛЄВ
(підпис) (прізвище та ініціали)

Програму погоджено науково-методичною комісією економічного факультету
назва факультету, для здобувачів вищої освіти якого викладається навчальна дисципліна

Протокол від “26 ” серпня 2025 року № 1

Голова науково-методичної комісії економічного факультету

 Дар`я ЗАГОРСЬКА
(підпис) (прізвище та ініціали)

ВСТУП

Програма навчальної дисципліни «Еволюційна економіка» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки докторів філософії з економіки Третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти спеціальності 051 «Економіка».

1.1. Мета викладання навчальної дисципліни

Метою дисципліни є формування у здобувачів компетенцій, необхідних для розуміння основ еволюції економічних систем, використання еволюційної парадигми в економічних дослідженнях

1.2. Основні завдання вивчення дисципліни

Завданням дисципліни є

- ознайомлення з історією виникнення концепції еволюційної економіки;
- формування системи знань щодо змісту основних здобутків еволюційної економіки як науки, зокрема моделей розвитку як фундаментальної основи пізнання закономірних історичних фаз розвитку та сучасного стану економічної теорії;
- розкриття основних типів наукової раціональності у контексті історичного розвитку економічної теорії;
- набуття знань щодо природи та конкретних проявів багатопарадигмальності та теоретико-методологічного плюралізму сучасної економічної науки;
- знайомство з науковим внеском інтелектуальних лідерів світової економічної науки, теоретичними здобутками учених.

1.3. Кількість кредитів - 3 кредитів ECTS

1.4. Загальна кількість годин – 90 годин.

1.5. Характеристика навчальної дисципліни	
Вибіркова	
Денна форма навчання	Заочна (дистанційна) форма навчання
Рік підготовки	
2-й	2-й
Семестр	
4-й	4-й
Лекції	
16 год.	6 год.
Практичні, семінарські заняття	
14 год.	4 год.
Лабораторні заняття	
год.	год.
Самостійна робота	
60 год.	80 год.
Індивідуальні завдання	
год.	

1.6. Перелік компетентностей, що формує дана дисципліна.

Навчальна дисципліна спрямована на формування загальних та спеціальних компетенцій майбутнього спеціаліста, таких як:

- Загальних компетентностей

ЗК01. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК02. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК03. Здатність працювати в міжнародному контексті.

- Фахових компетентностей

СК01. Здатність виконувати оригінальні дослідження, досягати наукових результатів, які створюють нові знання в економіці та дотичних до неї міждисциплінарних напрямках і можуть бути опубліковані у провідних наукових виданнях з економіки та суміжних галузей.

СК05. Здатність виявляти, поглиблено аналізувати та вирішувати проблеми дослідницького характеру у сфері економіки з врахуванням економічних ризиків та можливих соціально-економічних наслідків, оцінювати та забезпечувати якість виконуваних досліджень, у тому числі з питань європейської та євроатлантичної інтеграції.

1.7. Заплановані результати навчання дисципліни «Еволюційна економіка»:

Згідно з вимогами освітньо-наукової програми здобувачі повинні досягти таких результатів навчання:

- ПРН01. Мати концептуальні та методологічні знання з економіки, управління соціально-економічними системами і на межі предметних галузей, а також дослідницькі навички, достатні для проведення фундаментальних і прикладних досліджень на рівні останніх світових досягнень з відповідного напрямку.
- ПРН02. Глибоко розуміти базові (фундаментальні) принципи та методи економічних наук, а також методологію наукових досліджень, застосувати їх у власних дослідженнях у сфері економіки з метою досягнення економічної та соціальної ефективності в умовах глобалізації.
- ПРН03. Розробляти та досліджувати фундаментальні та прикладні моделі соціально-економічних процесів і систем, ефективно використовувати їх для отримання нових знань та/або створення інноваційних продуктів у економіці та дотичних міждисциплінарних напрямках.
- ПРН06. Вільно презентувати та обговорювати з фахівцями і нефахівцями результати досліджень, теоретичні та практичні проблеми економіки державною та іноземною мовами, кваліфіковано відображати результати досліджень у наукових публікаціях у провідних наукових виданнях.

1.8. Пререквізити: перелік дисциплін, що передують вивченню даної дисципліни

Вивченню еволюційної економіки передують вивчення комплексу економічних дисциплін на бакалаврському і магістерському рівні, а також таких дисциплін, як філософські засади та методологія наукових досліджень і сучасна теоретична економіка на рівні підготовки аспірантів.

2. Тематичний план навчальної дисципліни

Тема 1. Вступ до еволюційної економіки.

Методологічні передумови дослідження. Методологічні передумови неокласики. Принципи неокласики. Неокласична методологія. Обмеженість неокласики. Альтернативні напрямки економічної науки. Еволюційний принцип в науці: Ламарк, Дарвін, Мальтус, Спенсер. Еволюційний підхід в економіці: Веблен, Маркс, Маршалл, Шумпетер, Хайек. Еволюція інститутів. Еволюційна економіка і інституціоналізм. Генетична спадкоємність та мінливість економічних форм. Еволюційна економічна теорія та трансформаційні економіки.

Тема 2. Еволюційна теорія економічних змін.

Теорія економічних змін Р.Нельсона і С.Уінтера. Поведінка економічних агентів і їх взаємодії з середовищем. Рутини, їх роль, еволюція і відбір. Фірми: невизначеність і оптимізація. Конкурентне оточення і виживання фірм. Індивіди: переваги і раціональність. Еволюційна економіка і проблеми залежності від минулого розвитку. Зменшення різноманітності. Тупики розвитку. Економічна еволюція як марківський процес

Тема 3. Еволюційна гіпотеза на мікрорівні.

Фірма об'єкт еволюції. Взаємодія між фірмами і зовнішнім середовищем. Фірма і галузь. Інновації, їх поява і поширення. Технологія - як фактор еволюційного розвитку. Технологічна парадигма, технологічний порядок, технологічна траєкторія, технологічний режим, технологічний уклад. Нововведення, технологічні зміни та економічний цикл. Довгострокова перспектива і проблема ідентифікації технічного прогресу. Еволюційна модель і модель Солоу.

Тема 4. Генетична спадкоємність та мінливість економічних форм.

Еволюційна гіпотеза на макрорівні: еволюція макрогенерацій. Зміст. Макроекономічні підсистеми. Макрогенерації. Життєвий цикл макрогенерацій. Макроотраслі як генотип макрорівня. Система комбінацій виробничих сил за Шумпетером. Модель виявлення макрогенерацій. Конкуренція макрогенерацій. Еволюційна грошово-кредитна політика. Ентропія і інфляція.

Тема 5. Теорія інституційної еволюції.

Еволюційний підхід в інституціоналізмі. «Внутрішній» інститут. Життєвий цикл інституту. Режими функціонування інституту. Механізми інституційних змін: запозичення, винахід, проектування інститутів. Політичний і інституціональний ринок. Імпорт інститутів. Легалізація спонтанних змін. Спонтанне становлення інституту. Інституційні пастки і проблема дифузії інститутів. Прогнозування еволюції інститутів. Модель взаємодії суб'єктів з інститутами. Логістична крива поширення інституту.

Тема 6. Сінергетика і теорія соціальної самоорганізації.

Система. Самоорганізація систем. Прості і складні системи. Моделювання нелінійно - детермінованих динамічних систем. Параметри порядку і хаосу. Хаос як порядок. Стійкість системи. Флуктуації. «Шоки інновацій». Траєкторії розвитку системи. Біфуркації. Аттрактори. Модель Мальтуса. Логістична модель. Роль детермінованого хаосу в економічній еволюції. Випадковість і необхідність в економічному житті

3. Структура навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб.	інд.	с. р.		л	п	лаб.	інд.	с. р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Тема 1. Вступ до еволюційної економіки.	18	4	4			10	16	1				15
Тема 2. Еволюційна теорія економічних змін	14	2	2			10	16	1	1			14
Тема 3. Еволюційна гіпотеза на мікрорівні	14	2	2			10	14	1	1			12
Тема 4. Генетична спадкоємність та мінливість економічних форм	14	2	2			10	16	1				15
Тема 5. Теорія інституційної еволюції	14	2	2			10	14	1	1			12
Тема 6. Синергетика і теорія соціальної самоорганізації	14	4	2			8	14	1	1			12
Усього годин	90	16	14			60	90	6	4			80

4. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Денна ф.	Заочна ф.
1	Методологічні передумови економічних досліджень	4	
2	Економічні зміни: еволюційний підхід	2	1
3	Еволюційна концепція фірми	2	1
4	Еволюційна гіпотеза на макрорівні	2	
5	Еволюція інститутів	2	1
6	Соціальна самоорганізація. Синергетичний розвиток	2	1
	Разом	14	4

5. Завдання для самостійної роботи

№ з/п	Види, зміст самостійної роботи	Кількість годин	
		денна ф.	заочна ф.
1	Опрацювання теоретичного матеріалу, наданого в лекціях	16	12
2	Підготовка до виступу на семінарських заняттях	8	6
3	Поглиблене вивчення основної та додаткової літератури за темами дисципліни	20	30
4	Опрацювання самостійних завдань, що носять творчий характер за окремими темами	10	22
5	Систематизація та повторення матеріалу перед екзаменом	6	10
	Усього	60	80

6. Індивідуальне завдання

Не передбачено навчальним планом.

7. Методи навчання.

Здобувачі в процесі опанування матеріалу на лекційних, семінарських заняттях та в ході самостійної роботи отримують інформацію, індивідуальні завдання, кейси та приклади, які опановують під керівництвом викладача та самостійно. Методи навчання поділяються на дві групи, які тісно пов'язані між собою. До першої групи відносяться загальнотеоретичні (аналіз, синтез, узагальнення, методи компаративістики) та спеціальні (системний, статистичний, структурний, математичний та інші). До другої групи віднесено методи, що відображають технологію навчання: опитування діалог, конференція, презентація, реферати, тестування. До нових методів, що здійснюються на сучасних інтернет-платформах – дискусії, наукові обзори, бліц-опитування, відео файли та інші.

8. Методи контролю

При вивченні дисципліни «Еволюційна економіка» застосовуються поточний, проміжний та підсумковий методи контролю. Поточний контроль відбувається на лекційних та практичних заняттях відповідно до конкретних цілей занять у вигляді виконання завдань, презентацій, розрахункових задач, участі у дискусії, виступів, рефератів та їх оцінювання протягом семестру. Результати поточного контролю (поточна успішність) є основною інформацією для визначення загальної підсумкової оцінки з дисципліни.

Проміжний контроль (контрольна робота) включає в себе оцінювання за розділами курсу, є елементом проміжного контролю роботи студента і має наступну структуру: завдання 1-го рівня – 16 тестових питань закритої форми з одним варіантом відповіді (максимальна кількість балів – 32); завдання 2-го рівня – 4 розрахункових завдання тестової форми (максимальна кількість балів – 16); завдання 3-го рівня – творче завдання, вірна та повна відповідь якого оцінюється у 12 балів. Максимальна кількість балів контрольної роботи - 60.

Підсумковий контроль знань (іспит) здійснюється наприкінці курсу у вигляді письмової роботи студента і має наступну структуру: завдання 1-го рівня – 8 тестових питань закритої форми з одним варіантом відповіді (максимальна кількість балів – 16); завдання 2-го рівня – 3 розрахункових завдання тестової форми (максимальна кількість балів – 12); завдання 3-го рівня – питання відкритої форми або задача, де вірна та повна відповідь оцінюється у 12 балів. Максимальна кількість балів - 40.

9. Схема нарахування балів

Поточний контроль, самостійна робота, індивідуальні завдання			Іспит	Сума
Теми 1-6	Контрольна робота, передбачена навчальним планом	Разом		
До 10 балів (в залежності від ступеню активності)	60	60	40	100

Критерії оцінювання навчальних досягнень

Критерії оцінювання участі у семінарських заняттях:

- ґрунтовність і повнота відповіді на поставлені запитання;
- творчий характер розкриття питань;
- якість аргументації та додаткова інформація, що використовується у відповіді;

- активність участі в дискусії та обговоренні питань;
- ґрунтовність та методологічна послідовність у виконанні задач;
- точність та вірність вирішення задач;
- якість та точність побудування графічних моделей.

Критерії оцінювання результатів контрольної роботи:

- вірність отриманих тестових та розрахункових завдань;
- творчий підхід та розуміння зав'язків у відповіді на творче питання;
- обґрунтованість відповідей та вміння їх пояснювати при розгляді результатів;

Критерії оцінювання екзаменаційної роботи:

- вірність отриманих тестових та розрахункових завдань;
- обґрунтованість відповіді питань відкритої форми.

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Оцінка
	для чотирирівневої шкали оцінювання
90 – 100	відмінно
70-89	добре
50-69	задовільно
1-49	незадовільно

10 . Рекомендована література

Основна література

1. Гайдай Т.В. Парадигма інституціоналізму: методологічний контекст: монографія – К.: ВПЦ «Київський університет», 2008. – 296 с.
2. Гальчинський А. С. Глобальні трансформації: концептуальні альтернативи. Методологічні аспекти – К. : Либідь, 2006. – 312 с.
3. Економічна безпека бізнесу: / Г. О. Швиданенко, В.М. Кузьомко, Н.І. Норіцина – К. : КНЕУ, 2011 – 511с.
4. Райнерт Е. Як країни збагатіли і чому бідні країни лишаються бідними. Київ : Темпора, 2018. 452 с.
5. Тарасевич В.М., Білоцерківець В.В., Цифровий вимір інноваційно-інформаційної економіки: монографія. Дніпро: ПМП "Економіка" - 2021. 448 с.
6. Філіпенко А. С. Глобальні форми економічного розвитку: історія і сучасність / А. С. Філіпенко. – К. : Знання, 2007. – 670 с.
7. Чухно А.А., Юхименко П.І., Леоненко П.А. Сучасні економічні теорії: підручник / за ред. А.А. Чухна / – К.: Знання, 2007. – 878 с.
8. Шумпетер Й.А. Теорія економічного розвитку: Дослідження прибутків, капіталу, кредиту, відсотка та економічного циклу / пер. з англ. В. Старка. Київ : Києво-Могилянська академія, 2011. 242 с
9. A modern reader in institutional and evolutionary economics : key concepts / edited by Geoffrey M. Hodgson. European Association of Evolutionary Political Economy Edward Elgar Publishing, 2002
10. Hodgson G.M. Evolution and Institutions: On Evolutionary Economics and the Evolution of Economics. – Cheltenham: Edward Elgar, 1999. – 345 p.

11. North D.C. Understanding the Process of Economic Change. – Princeton: Princeton University Press. – 2005. – 208 p.
12. Romer P. Endogenous Technological Change, Journal of Political Economy. – 1990, Vol. 98. – P. 31-42.
13. Witt U. What is specific about evolutionary economics? / Ulrich Witt // Journal of Evolutionary Economics. — 2008. — Vol.18. — № 5. — Pp. 547–575.

Допоміжна література

1. Білорус О., Гриценко А. Інноваційно-Інформаційна економіка: цифровий вимір та еволюційна динаміка у глобальному просторі // Економічна теорія. 2021. № 1: 115–119
2. Вебер М. Господарство і суспільство / Макс Вебер; пер. з нім. — К.: Всесвіт, 2013. — 1112 с.
3. Норт Д. Інститути, інституціональна зміна та функціонування економіки / Д. Норт. — К. : Основи, 2000. —198 с.
4. Міжнародні стратегії економічного розвитку : навч. посіб. ; за ред. А. О. Задой. — К. : Знання, 2007. — 332 с.
5. Пасемко Г.П., Бесєдіна Г.Є., Чаговець О.В. Еволюційна парадигма сучасної економічної теорії: інтелектуальний аспект . Вісник ХНАУ. Серія : Економічні науки. 2018. №2. С. 10-19.
6. Lundvall, B.-Å. and Borrás, S. The Globalising Learning Economy: Implications for Innovation Policy, DG XII, European Commission. Bruxelles, 1998.
7. Marciano A. Economists on Darwin's theory of social evolution and human behaviour // The Papers on Economics and Evolution — Max Planck Institute of Economics, Evolutionary Economics Group [Електронний ресурс] — Режим доступу: http://www.econbiz.de/archiv1/2009/92470_economists_darwins_theory.pdf
8. Olson M. The Logic of Collective Action: Public Goods and the Theory of Groups. Harvard University Press, 1965. 176 p.

11. Інформаційні ресурси

1. <http://www.pfts.com/ukr> - сайт Першої Фондової Торгівельної Системи
2. <http://www.worldbank.org> - Світовий Банк
3. <http://www.imf.org> - Міжнародний Валютний Фонд

Додаток 1

Додаток до робочої програми навчальної дисципліни Еволюційна економіка
(назва дисципліни)

Дію робочої програми продовжено: на 2025/2026 н. р.

Заступник декана економічного факультету з навчальної роботи

(підпис) _____
(прізвище, ініціали)

«____» _____ 2025 р.

Голова науково-методичної комісії економічного факультету

(підпис) Дар`я ЗАГОРСЬКА _____
(прізвище, ініціали)

«____» _____ 2025 р.